

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้าไหมสาเกต

ทะเบียนเลขที่ สช 65100173

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต คำขอเลขที่ 59100142 ทะเบียนเลขที่ สช 65100173 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 27 กันยายน 2559

ประกาศ ณ วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. 2565

(นายวุฒิไกร ลีวีระพันธุ์)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้าไหมสาเกต

Saket Silk หรือ Pha Mai Saket

(1) เลขที่คำขอ	59100142	ทะเบียนเลขที่	สช 65100173
(2) วันที่ยื่นคำขอ	27 กันยายน 2559	วันที่ขึ้นทะเบียน	27 กันยายน 2559
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด ถนนเทวภิบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000		
(4) รายการสินค้า	ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าผืน		
(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า	คำนิยาม		

คำนิยาม

ผ้าไหมสาเกต (Saket Silk หรือ Pha Mai Saket) หมายถึง ผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอประดิษฐ์ขึ้นด้วยลายผ้ามัดหมี่โบราณพื้นบ้าน 5 ลาย มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกัน เริ่มจากลายโคมเจ็ด ลายนาคน้อย ลายคองเอี้ย ลายค้ำพา และลายหมากจับ โดยมีเอกลักษณ์สำคัญคือลายนาคน้อย 12 ตัว อยู่ตรงกลาง และลายหมากจับ 3 ลำ เป็นช่องไฟของลายพื้น และแต่ละลายจะทอด้วยผ้าสีพื้นเป็นสีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง) ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผลิตในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทของผ้า

(1.1) ผ้าพันคอ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 15 เซนติเมตร และไม่เกิน 45 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

(1.2) ผ้าคลุมไหล่ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

(1.3) ผ้าผืน ประกอบด้วย ขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร (ผ้ามัดหมี่ลายสาเกต ยาว 2 เมตร) และขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 4 เมตร (ผ้ามัดหมี่ลายสาเกตยาว 2 เมตร และผ้าผืน ยาว 2 เมตร)

(2) ลักษณะทางกายภาพ

(2.1) ลายผ้ามัดหมี่โบราณพื้นบ้าน 5 ลาย มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกัน เริ่มจากลายโคมเจ็ด นาคน้อย คองเอี้ย ค้ำพา และหมากจับ ซึ่งลายนาคน้อยต้องมีตัวนาค 12 ตัว (แสดงถึงประเพณี 12 เดือน ของอีสาน หรือ ฮีต 12) และลายหมากจับ ให้ยึดแบบเดิม คือ 3 ลำ

(2.2) ความหนาของผ้าใช้ฟืมขนาด ดังนี้ ผ้าพันคอ ขนาด 10-15 หลบ ผ้ายคลุมไหล่ ขนาด 16-20 หลบ ผ้าผืน ขนาด 42 หลบ

(2.3) การทอผ้า แบ่งเป็น เส้นไหมพื้นบ้าน เส้นยืน เส้นพุ่ง ขนาดควบ 4x6 ไหมเส้นเล็ก และเส้นไหมโรงงาน เส้นยืน ขนาด 6 เส้นพุ่ง ขนาด 8 หรือ 10

(2.4) สีผ้า เป็นสีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ สีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง)

(2.5) ช่องไฟของลายพื้น เท่ากับ 1.5 เซนติเมตร

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

(1) พันธุ์ไหม ใช้พันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุง และเลี้ยงตามหลักวิชาการเลี้ยงไหมที่ถูกต้อง ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งการเก็บรังไหม ให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการ

(2) การสาวไหม เป็นการดึงเส้นไหมออกจากรังไหม ผ่านพงสาว (เครื่องสาว) แบบพื้นบ้าน หรือพงสาว (เครื่องสาว) ไหมแบบปรับปรุง ปริมาณรังไหมที่สาวขึ้นอยู่กับขนาดเส้นไหมที่ต้องการใช้

(3) เส้นไหมจากนอกพื้นที่ ควรใช้เส้นไหมที่มีขนาดมาตรฐานตามลักษณะของไหมพื้นบ้าน ที่มีขนาดเส้นไหมยืนควบ 4 และเส้นไหมพุ่งควบ 6 ไหมเส้นเล็ก ซึ่งเป็นเส้นไหมที่ผลิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือจากโรงสาวไหมในประเทศไทยเท่านั้น ที่มีขนาดเส้นไหมยืน 6 และเส้นไหมพุ่ง 8 หรือ 10

การเตรียมอุปกรณ์

(1) โองคันทมิ เพื่อการคันเส้นไหม หรือจัดระเบียบการเรียงเส้นไหมเพื่อการทำหัวหมี่

(2) โองมัดหมี่ เพื่อการชิงหัวหมี่ที่ได้มาจากโองคันทมิ เพื่อทำการชิงตั้งหัวหมี่ใหม่ในการเตรียมพร้อมที่จะมัดตลอดลาย

(3) อักหรือกวก เป็นอุปกรณ์สำหรับการกรอเส้นไหมจากใจไหม ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง อาจทำขา 4 ขา 6 ขา หรือ 8 ขา รูปทรงเป็นทรงกระบอก บางแห่งสานด้วยไม้ไผ่มีรูตรงกลางเพื่อสอดไม้คองอัก สำหรับกวกฝ้ายออกจากกง เรียกว่า กวก

(4) กง เป็นอุปกรณ์สำหรับใส่ใจไหม เพื่อทำการกรอเข้าไปใส่อัก เป็นเครื่องมือกรอเส้นด้าย ทำงานร่วมกับอัก เพื่อเก็บด้ายที่ปั่นดีแล้วจากเหล็กไนของทลา (ในปั่นด้าย) มาพันรวมกันที่กง ช่วงปั่นด้ายจะนำเส้นด้ายมาตรฐานมาตรวจตราความเรียบร้อยอีกครั้ง เพื่อเก็บส่วนที่เป็นปม หรือขูดด้ายที่ติดพันมาตอนปั่นด้ายออกให้เรียบร้อย

(5) ไม้คองอัก ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเป็นหลักขึ้นไป แล้วมีคานยื่นออกไปเพื่ออัก

(6) ไม้หาบหูก เป็นไม้ที่สอดร้อยกับเชือกที่ผูกเข้าด้านบนของฟืม เพื่อให้หูกยึดติดกับก่

(7) ไน เป็นอุปกรณ์ใช้สำหรับการกรอเส้นไหมเข้าหลอดเพื่อนำไปใส่ในกระสวยสำหรับการทอผ้า หรือเป็นอุปกรณ์สำหรับการควดตีเกลียวเส้นไหมไทยหัตถกรรม

(8) หลอด สำหรับใส่เส้นที่ใช้ในกรอ เป็นเส้นพุ่ง

(9) กระสวย ใช้ใส่หลอดเส้นที่กรอเส้นไหมใส่แล้ว เพื่อการทอผ้า ทำจากไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 1 ฟุต หัวหน้าท้ายเรียววงอตรงกลางเป็นรางสำหรับใส่หลอดด้ายทางต่ำ (เส้นพุ่ง) เป็นเครื่องมือที่บรรจุหลอดไหมเส้นพุ่งเพื่อนำเส้นไหมไปขัดกับเส้นไหมยืนเดิมมักจะทำด้วยไม้แต่ปัจจุบันมีทั้งทำด้วยไม้และพลาสติก

(10) กี่ทอผ้า ประกอบด้วยโครงสี่เหลี่ยม และเป็นที่ตั้งพืมที่เก็บตะกอเรียบริ้อยแล้ว

(11) พืม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเรียงเส้นไหมให้เป็นระเบียบ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้า มีตัวพืมที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง เป็นกรอบสี่เหลี่ยม หรือทำด้วยโลหะ มีลักษณะเป็นซี่เล็กๆ เรียงเป็นดับ (เรียงเข้าชุดเป็นแถวอย่างมีระเบียบ) อยู่ตรงกลาง และระยะห่างของฟันเป็นที่ใช้สำหรับสอดเส้นไหมผ่าน

(12) ไม้เหยียบหูก คือ อุปกรณ์ที่เป็นท่อนไม้ที่อยู่ด้านล่างของกี่ทอผ้า มีเชือกโยงติดกับตะกอพืม เพื่อใช้เท้าเหยียบให้เส้นยืนสลับขึ้นและลง เพื่อการสอดเส้นพุ่งในการทอผ้า

(13) หลักฝื่อ เป็นอุปกรณ์ในการคันเครือเส้นยืน

(14) แปรงทาแบ่งบนเส้นยืน คือ อุปกรณ์สำหรับใช้ทาน้ำแบ่งบนเส้นยืนเพื่อป้องกันเส้นยืนแตกในขณะที่ทอผ้า

(15) ไม้คันผ้ง เป็นอุปกรณ์ที่ทำด้วยไม้ใผ่ ใช้ค้ำยันขอบริมผ้าหน้ากว้างทั้งสองด้านของหน้ากว้างผืนผ้าให้ตั้งและตรงตลอดทั้งแนวความยาว

การเตรียมเส้นไหม

(1) การฟอกขาวไหม หรือการลอกขาวไหม (การดองไหม) เป็นกระบวนการทำความสะอาดไหมด้วยการกำจัดขาวไหม เพื่อเตรียมเส้นไหมก่อนที่จะนำมาย้อมสีต่างๆ โดยไหมที่ผ่านการฟอกขาวจะมีลักษณะมันวาวอ่อนนุ่ม สามารถย้อมติดสีต่างๆ ได้ดี ควรฟอกขาวไหมด้วยต่าง เช่น การใช้น้ำด่างซี้เถ้า หรือการใช้สารเคมีจำพวกต่างๆ ได้แก่ โซเดียมคาร์บอเนต โซเดียมไฮดรอกไซด์ เป็นต้น

(2) การย้อมไหมสาเกต เป็นการย้อมเส้นไหมโดยการใช้สีธรรมชาติ หรือสีสังเคราะห์ เพื่อให้ได้สีของเนื้อผ้าที่สวยงามตรงตามมาตรฐาน

- สีธรรมชาติส่วนใหญ่ได้มาจากส่วนต่างๆ ของพืช เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผล ลำต้น แก่นต้นไม้ และรากไม้ เป็นต้น

- สีสังเคราะห์หรือสีเคมี เป็นสีที่มีความบริสุทธิ์ของตัวสีมาก สามารถนำสีเหล่านั้นมาผสมให้ได้สีตามที่ต้องการ และปรับระดับความเข้มของสีได้ วิธีการย้อมทำได้ง่ายและสะดวก สีที่ย้อมได้จะมีความสดสวย และติดทนนาน

(3) การคันเส้นยืน นำเส้นไหมที่ทำการลอกขาวไหม ทำการย้อมสีเพื่อกรอกไหมเข้าอีก แล้วนำเส้นไหมมาเข้าหลักพืม (หลักฝื่อ) เพื่อคันเส้นยืน ซึ่งความยาวแล้วแต่ความต้องการ ส่วนจำนวนเส้นไหมจะนับตามขนาดของพืมที่จะใช้

(4) การเตรียมเข้าพื้ สำหรับการทอต่อเนื่องจากพื้ที่มีตะกอกแล้ว จะใช้วิธีการสับพื้ โดยการนำเส้นไหม ยืนที่คั่นไว้มาผูกกับเส้นไหมเดิมที่ตะกอกพื้มาก่อน ด้วยการผูกเส้นไหมแต่ละเส้นเรียงตามลำดับให้ครบทุกเส้น เมื่อสับพื้เสร็จแล้ว ทำการจัดเส้นยืนตะกอกพื้ และพื้บนก็ทอผ้าให้เรียบร้อย พร้อมทอตะกอกที่เหลือในช่วงต่อไหม เพื่อให้เส้นยืนที่จะเริ่มทอตั้งแน่นอน

(5) การคั่นเส้นพุง (คั่นหมี่) เป็นการนำเส้นไหมที่ลอกขาวแล้ว มาคั่นเส้นพุง โดยใช้โองคั่นหมี่ ซึ่งการคั่นหมี่ แต่ละลายจะมีลำไหมไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับลาย การคั่นเส้นพุงจะทำการคั่นเส้นไหมประมาณสองรอบของแต่ละลำ ไป-กลับ เมื่อคั่นเสร็จจะมัดที่หัวไว้ เพื่อนำออกจากโองคั่นหมี่ไปใส่โองสำหรับมัดหมี่

(6) การมัดหมี่ เป็นกระบวนการมัดลายตามที่ได้ออกแบบไว้ด้วยการใช้เชือกฟาง หลังจากมัดลายเสร็จ นำไหม (หัวหมี่) ออกจากโองมัดหมี่ มาย้อมสีตามลำดับของสีที่ต้องการ ซึ่งการย้อมสีที่ต้องการบริเวณที่มัดหมี่ไว้ จะไม่ติดสี จะย้อมกี่สีกี่ครั้งก็แล้วลายหมี่ การมัดหมี่ส่วนใหญ่จะเริ่มมัดขาวหรือเหลืองแล้วแต่ลายในการย้อมสีแต่ละครั้ง จะทำการต้มหัวหมี่ในน้ำร้อนครั้งละไม่ต่ำกว่า 30 นาที เพื่อให้เส้นไหมอิมสีและสีไหมติดทนนาน

(7) การกรอเส้นไหม (หมี่) โดยการนำหัวหมี่ที่แกะฟางออกแล้วใส่กรงเพื่อกรอ (กวั๊ก) เส้นไหมเข้าอ๊ก จากนั้นกรอเส้นไหมเข้าอ๊ก และทำการกรอเส้นไหมจากอ๊กเข้าหลอดโดยการใช้น้ำสำหรับการกรอ และจะต้อง เรียงลำดับหลอดหมี่ด้วยการร้อยหลอดหมี่ เพื่อให้เส้นไหมมัดหมี่ออกลายหมี่ตามที่มัดไว้

การทอผ้าไหมสาเกต

การทอผ้าไหมสาเกต จะเริ่มทอเมื่อเตรียมพื้และเส้นพุง (มัดหมี่) เสร็จแล้ว โดยใช้หลอดไหมที่เรียงลำดับ ลายไว้ใส่ในกระสวยเพื่อทอด้วยการสอดกระสวยพุงผ่านร่องสลักของเส้นไหม ไป-มา ซ้าย-ขวา จนหมดเส้นไหม มัดหมี่ หรือพอกกับความยาวของผ้าไหมมัดหมี่ที่ต้องการ โดยมีวิธีการทอผ้าไหมสาเกต ดังนี้

(1) ลายผ้า เริ่มจากลายโคมเจ็ด นาคน้อย คองเอี้ย คำเพา และหมากจับ ซึ่งลายนาคน้อยต้องมีตัวนาค 12 ตัว (แสดงถึงประเพณี 12 เดือนของอีสาน หรือ ฮีต 12) และลายหมากจับ ให้ยึดแบบเดิม คือ 3 ลำ

(2) ความหนาของผ้าใช้พื้ขนาด ดังนี้ ผ้าพันคอ ขนาด 10-15 หลบ ผ้าคลุมไหล่ ขนาด 16-20 หลบ ผ้าผืน ขนาด 42 หลบ

(3) การทอผ้า แบ่งเป็น เส้นไหมพื้นบ้าน เส้นยืน เส้นพุง ขนาดควบ 4x6 ไหมเส้นเล็ก และเส้นไหมโรงงาน เส้นยืน ขนาด 6 เส้นพุง ขนาด 8 หรือ 10

(4) สีผ้า เป็นสีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ สีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง)

(5) ช่องไฟของลายพื้น เท่ากับ 1.5 เซนติเมตร

(6) ขนาดผ้า แบ่งเป็น

- ผ้าพันคอ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 15 เซนติเมตร และไม่เกิน 45 เซนติเมตร ความยาว ไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

- ผ้าคลุมไหล่ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

- ผ้าผืน แบ่งเป็น ขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร (ผ้ามัดหมี่ลายสาเกตยาว 2 เมตร) และขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 4 เมตร (ผ้ามัดหมี่ลายสาเกตยาว 2 เมตร และผ้าพื้นยาว 2 เมตร)

การบรรจุหีบห่อ

- (1) รายละเอียดบนฉลากหรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “ผ้าไหมสาเกต” หรือ “Saket Silk” หรือ “Pha Mai Saket”
- (2) ให้ระบุชื่อและที่อยู่ ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 24 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 19 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 103 องศา 16 ลิปดาตะวันออก ถึง 104 องศา 21 ลิปดาตะวันออก ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบสูง ทางตอนเหนือมีภูเขาติดต่อกันเป็นเขตลุ่มน้ำยัง บริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นเขตลุ่มน้ำชี มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น บริเวณตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลและลำน้ำสาขาประกอบด้วย ลำน้ำเสียว ลำน้ำพับเพลา ลำน้ำเตา เป็นต้น ดินส่วนใหญ่มีความชื้นที่เหมาะสม ทำให้ต้นหม่อนเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง จังหวัดร้อยเอ็ดจึงมีพื้นที่ปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว (ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์) ทำให้จังหวัดร้อยเอ็ดมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป เนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและบางพื้นที่เป็นภูเขาเตี้ยๆ ทำให้อากาศไม่หนาวเย็นมากนักในช่วงฤดูหนาว แต่อากาศจะค่อนข้างร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูร้อน โดยอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.3 องศาเซลเซียส

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าว ประกอบกับมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย เช่น แม่น้ำชี ลำน้ำยัง ลำน้ำเสียว ลำน้ำพับเพลา ลำน้ำเตา และแม่น้ำมูล เป็นต้น ทำให้พื้นดินของเมืองร้อยเอ็ด มีความชุ่มชื้น อุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเพาะปลูกหรือการกสิกรรม อาชีพประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม จึงมีการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าจากบรรพบุรุษในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

สาเกตนคร เป็นชื่อในอดีตของเมืองร้อยเอ็ด ได้มาจากชื่อในตำนานอุรังคธาตุ (คำบอกเล่าความเป็นมาของพระธาตุพนม จ.นครพนม) ซึ่งกล่าวถึง เมืองใหญ่ที่มีบริวารมากถึงร้อยเอ็ดเมือง และมีประตูเมืองมากถึงร้อยเอ็ดประตู เป็นเมืองศูนย์กลางที่มีอำนาจครอบคลุมออกไปโดยรอบทุกสารทิศ ตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคอีสานมานานกว่า 200 ปี มีความอุดมสมบูรณ์และเจริญรุ่งเรืองมากในยุคนั้น มีผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่จำนวนมาก กลุ่มชนที่อยู่ในเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มไทยอีสาน กลุ่มไทยลาว กลุ่มไทยเขมร กลุ่มไทย-ส่วย

และกลุ่มภูไท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม มีการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าจากบรรพบุรุษในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ผ้าไหมที่พบในจังหวัดร้อยเอ็ดส่วนมากเป็นผ้าซิ่น (ผ้าถุงผู้หญิง) ผ้าโสร่ง (ผ้านุ่งผู้ชาย) สไบ ผ้าพื้น ผ้าขาวม้า และผ้าปุม เป็นต้น ผ้าซิ่นใหม่ส่วนมากจะสวมใส่ในโอกาสสำคัญหรือในงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีบุญผะเหวด บุญกฐิน งานสมรส เป็นต้น โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ถือเป็นเครื่องแต่งกายที่มีลวดลายอันสวยงามมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น และได้สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ

ผ้าไหมสาเกต มาจากชื่อ สาเกตนคร ซึ่งเป็นชื่อเดิมของจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ตั้งชื่อคือ คุณमारศรี บุญเดช นายกเหล่ากาชาดจังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2543-2544) ในขณะนั้น เห็นว่าเป็นชื่อที่ไพเราะให้ความรู้สึกกล้า ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าไหมสาเกตเกิดจากลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์การทอผ้าไหมของจังหวัดร้อยเอ็ด จากลายมัดหมี่พื้นบ้าน 5 ลาย ได้แก่ ลายโคมเจ็ด ลายนาคน้อย ลายคองเอี้ย ลายค้ำเพา และลายหมากจับ ซึ่งนิยมทอในกลุ่มชนที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกัน เปรียบเสมือนเป็นการหลอมรวมความสามัคคีของชาวร้อยเอ็ดให้เป็นหนึ่งเดียว โดยแต่ละลายจะทอขึ้นด้วยผ้าพื้นสีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง) ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด และเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2544 ได้มีประกาศจังหวัดร้อยเอ็ด เรื่อง การกำหนดชื่อและลายผ้า “ลายสาเกต” เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งลายมัดหมี่พื้นบ้านทั้ง 5 ลาย มีความหมายที่สื่อสะท้อน และบ่งบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวร้อยเอ็ด ดังนี้

- 1) ลายโคมเจ็ด หมายถึง โคมไฟส่องสว่างสู่ความรุ่งเรือง ความอุดมสมบูรณ์ ความเพิ่มพูนของผลผลิต ตลอดถึงการอยู่ดีกินดีของชาวร้อยเอ็ด
- 2) ลายนาคน้อย หมายถึง ลายนาคพ่นน้ำ เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ชุ่มชื้น ผืนดินต้องตามฤดูกาล ยังความอุดมสมบูรณ์แก่ไร่นา
- 3) ลายคองเอี้ย หมายถึง ลักษณะของสายน้ำที่เอื้ออำนวยต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวร้อยเอ็ด
- 4) ลายค้ำเพา หมายถึง ความซื่อตรงมุ่งมั่น เข้มแข็ง คงทน ความยั่งยืนแห่งมิตรภาพของชาวร้อยเอ็ด (เป็นลายเส้นตรงประกอบด้วย เส้นสองเส้น)
- 5) ลายหมากจับ หมายถึง ความประทับใจ (จับจิตจับใจ) เมื่อใครได้พบเห็นความมีน้ำใจของชาวร้อยเอ็ดแล้ว อยากจะไปมาหาสู่ตลอดไป (หมากจับ เป็นชื่อพืชชนิดหนึ่ง)

ทั้งนี้ “ผ้าไหมสาเกต” ได้รับการบันทึกไว้ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ตามสำเนาหนังสือที่ สร 51001/1819 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2550 จึงเป็นผ้าไหมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ดังคำขวัญจังหวัดร้อยเอ็ดที่ว่า “สิบเอ็ดประตูเมืองงาม เรืองนามพระสูงใหญ่ ผ้าไหมสาเกต บุญผะเหวดประเพณี มหาเจดีย์ชัยมงคล งามน่ายลบึงพลาญชัย เขตกว้างไกลทุ่งกุลา โลกลือชาข้าวหอมมะลิ”

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตผ้าไหมสาเกต ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด รายละเอียดตามแผนที่

(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

(1) ผ้าไหมสาเกต ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้า ผ้าไหมสาเกต รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

(1) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต

(2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
